

GIOVANNI BOCCACCIO

Povești
din
Decameron

Traducere
HARALAMB G. LECCA

Editura MondoRO
București, 2015

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Boccaccio, Giovanni

Povești din Decameron / Giovanni Boccaccio ;
trad.: Haralamb G. Lecca. - București : MondoRo, 2015

ISBN 978-606-695-054-1

I. Lecca, Haralamb (trad.)
821.131.1-32=135.1

Coperta: Daniel Țuțunel
Redactor: Mihaela Sipoș
Tehnoredactor: Mihaela Comșa
Imaginea de pe copertă: Franz Xaver Winterhalter - The Decameron

Departament Difuzare
tel. 021-211.25.00
mail: comenzi@gramar.ro

Redacție
tel. 021-210.40.13
mail: office@gramar.ro

www.gramar.ro

Boccaccio s-a născut la Paris, după cum pretind unii, sau în Italia a văzut întâi lumina zilei? Oriunde-ar fi fost dat lumii, pe țărmul înflorit al Senei, sau sub albastrul cerului florentin – e dovedit că s-a născut în 1313.

Tată-său, negustor în Florența, îi destinase aceeași carieră, dar Boccaccio o privea cu un neclintit dezgust – deși fusese silit să petreacă opt ani în Napoli, pe la diferiți negustori, doar o prinde poftă.

S-a apucat de versuri învățând totodată latinește, grecește și dreptul canonic, și a scris chiar multe poezii, pe care le-a ars când l-a cunoscut pe Petrarca.

După ce-a murit tatăl său s-a mutat în Florența, unde s-a ocupat numai cu lucrări literare, întrerupte de câteva însărcinări diplomatice, date de concetățeni. Și-a unit forțele cu Petrarca spre a readuce în Italia vechea dragoste literară și a cheltuit mult din averea sa, ca să dezgroape și să publice manuscrise. Florentinii l-au ales spre a-i încredința o catedră publică, de curând înființată, pentru interpretarea lui Dante, pe care Boccaccio îl admira cu patimă.

Avea șaiszeci și doi de ani când a murit la Certaldo, lângă Florența, în 1375.

Poezia lui era plină de imaginație, de vervă și de pasiune, dar tot ce-a scris în versuri, e mediocru. Urmașii nu-l

admiră decât pentru proza, pe care a fixat-o, înnobilând-o și îmbogățind-o.

Principalele lui scrieri latinești, sunt: *De genealogia deorum*, rodul unor adânci cercetări, în care s-au adunat pentru prima oară toate noțiunile mitologice, răspândite de vechii autori, adică: *de montium, sylvarum, lacuum, fluviorum, stagnorum et marium nominibus; de casibus virorum et feminarum illustrium, de claris mulieribus* etc.

Printre cele italienești, sunt de citat:

Tezeida, prima încercare de epopee italiană, cu o formă foarte poetică;

Amorosa visione, un poem ciudat, asupra triumfului înțelepciunii, gloriei și bogăției – plin de acrostihuri și de laude aduse prințesei Maria, fiică din flori a regelui Robert, de care se îndrăgostise și pe care a cântat-o sub numele de Fiametta;

Ninifale Fiesolano, ficțiune pastorală;

Il Filicopo, poveste îngâmfată a iubirii dintre Flors și Biancafioare;

Il Corbaccio, sau *Labirintul dragostei*, mușcătoare satiră, uneori grosolană, contra femeilor;

Comentariul lui Dante, prețios prin interpretarea multor capitole grele.

Dar capodopera scrierilor lui și chiar a prozei italiene, e *Decameronul*, culegere de o sută de nuvele din care Shakespeare, Chaucer, Dridon, Voltaire și mai ales La Fontaine s-au inspirat mult. Povestirile înfruntă adeseori cuvința, iar pictura e cam neiertată – dar așa erau pe-atunci obiceiurile.

Către cititoare

Frumoase doamne,

Mulțumesc Providenței, care, – mai mult pentru că ați rugat-o, decât pentru că merit, – m-a sprijinit în scrierea acestei lungi opere. A venit vremea să-mi odihnesc mâna și condeiul dar e bine ca, mai întâi, să răspund dinainte câtorva observații critice, pe care mi le-ați putea face. Știu bine că aceste nuvele nu vor avea precădere asupra altor scrieri.

Unele poate vor zice că sunt scrise prea-n voie și prea pe față – că spun în ele, și mai ales las să se-nțeleagă lucruri pe care nu le pot spune și pricepe femeile cinstite. Nu e adevărat – căci pretind că nu e nimic așa de necinstit, încât să nu poată fi arătat într-un chip curat, – și-așa cred c-am făcut.

Dar să presupunem că această primă obiecție e întemeiată, nu vreau să mă apăr, fiindcă sunt sigur că voi pierde, vreau numai să vă propun răspunsuri.

Dacă sunt în scrierile mele câteva părți, de care-ar roși pudoarea – soiul lor, al scrierilor, mi le-a cerut – și orice om cu bun simț, dacă le va judeca cu nepărtinire va recunoaște că nu puteam să le dau altă formă și să le povestesc într-altfel – fără a le denatura. Câteva expresii vesele pe care habotnicele, – care cântăresc mai mult vorbele decât faptele și se leagă mai

mult de formă decât de fond, – le-au subliniat, fiindcă le zgârie urechile, nu sunt mai necinstite ca multe altele, – ca de pildă, gaură, gleznă, piuă, pisălog, cartaboși, întrebuițate zilnic, fără nicio sfială. Mai întâi, de ce-ar fi mai liberă pensula pictorului, decât condeiul poetilor?... Cine va înfiera goli-ciunile și capriciile închipuirii din tablouri?... Când îl pictează pe sfântul Mihai, c-o sulită-n mână, împungând Diavolul, sau pe sfântul Gheorghe, războindu-se cu Zmeul, – sau pe Adam și Eva, așa cum erau când au ieșit din mâinile Creatorului, – nimeni nu zice nimic. Și-apoi, poveștile astea n-au fost istorisite într-o biserică, unde toate pornesc din inimă, cu vorbe măsurate; nici în școlile puse sub stăpânirea asprimii, – ci prin grădini, prin locuri de petrecere, între tineri și-n niște vremuri când toți puteau alerga pe oriunde doreau cu poalele-n cap, ca să-și scape viața.

Ce e drept, e că lucrarea asta poate fi utilă sau vătă-mătoare, după soiul minților care le vor citi. Oricine știe că vinul, băutura plăcută și bună, – cel puțin după spusa băutorilor, – e foarte primejdios pentru cei cu friguri, asta nu înseamnă însă că e vătămător. Focul își plimbă pretutindeni pârjolul nimicirii, dar cine-i poate tăgădui foloasele?... Fiindcă o armă e ucigașă, nu urmează să n-o întrebuițăm, căci pericolul nu stă-n ea, ci-n răutatea celui care o mănăiește. Tot așa și cuvintele, sunt nevinovate prin firea lor, și nu le pot vicia decât gurile – iar cele care par ușoare, numai cei ușurateci le văd astfel, precum noroiul ce acoperă pământul nu poate întuneca soarele. Nici nu există scrieri mai curate și mai sfinte, ca în Sfânta Scriptură; totuși sunt oameni care, interpretându-le greșit, le-au pierdut și pe ele, și multe altele.

Orice lucru cuprinde-n el o sămânță bună, ce se poate otrăvi. Tot așa este și cu nuvelele mele. Oricine-o vrea să le înțeleagă greșit, va culege sfaturi primejdioase și urâcioase pilde. Nu vor da însă decât roade bune, dacă vor fi citite la vremea lor și de cei pentru care au fost scrise. Cine preferă

Biblia bine face, și să nu-i fie teamă că voi alerga după el ca să i le citesc.

Sunt însă cucernice, care, cu toată strășnicia ce o arată, tot zâmbesc câteodată, și-o să-mi spună poate c-ar fi trebuit să-nlătur unele nuvele. Așa e dar eu nu puteam scrie decât ce se spune, și cine mi le-a spus, mi le-a spus bine, așa că, schimbând câte ceva, aș fi pocit povestea. Presupunând chiar că le-aș fi născocit, n-aș roși să mărturisesc că multe din ele au cusururi, – fiindcă numai Dumnezeu poate fi desăvârșit. Carol cel Mare, care-a creat paladinii, n-a putut alcătui cu ei o oaste. Toate lucrurile au felurite calități. Un pământ, cât de bine muncit ar fi, tot dă, printre plantele bune, câțiva paraziți stricători. Și-apoi, fiind vorba despre femeii tinere și neștiutoare ca dumneavoastră, doamnelor, – ar fi o nerozie să mă frământ a-mi măsura frazele.

Afară de asta, cei sau cele care vor să le citească, au voie s-aleagă. Să ia pe cele care le plac, și să-nlătore restul. Am pus în fruntea fiecăreia câte un titlu, ce le-arată cuprinsul.

Cred că se vor găsi destui să-mi spună că unele sunt prea lungi. Răspund încă odată că oricine are altă treabă, ar fi nătâng să-și piardă vremea citindu-le, chiar de-ar fi scurte. Deși e mult de când am început să le scriu, n-am uitat că le-am adresat leneșilor. Când citești să treacă vremea, nu poate fi nimic prea lung. Scrierile scurte sunt potrivite celor care muncesc sau învață, nu pentru a-și pierde timpul, ci pentru a-l întrebuița cu folos, – mai mult ca dumneavoastră, doamnelor, care n-aveți alte treburi, decât cele pe care vi le dă amorul. Fiindcă niciuna n-ați studiat la Bolonia, la Atena sau la Paris, nu e de mirare că putem vorbi mai mult împreună, decât cu cei ce și-au ostenit mintea-n școli.

O să-mi spuneți poate c-am pus prea multă veselie și că nu se cade unui om serios, ca mine, să scrie astfel. Deși sunt măgulit că observația e făcută numai de dragul reputației mele, – îi voi răspunde totuși. Mărturisesc că sunt om cu

greutate, și c-am fost cântărit de câteva ori, – să mă creadă însă cele care nu m-au cântărit, că sunt foarte ușor, așa de ușor, încât totdeauna, în loc să mă înec, – plutesc. Pe de altă parte, având în vedere că predicile cuvântătorilor noștri sunt presărate cu glume și cu ironii, nu m-am sfiit să-i imit, într-o lucrare scrisă spre a risipi toanele femeilor, iar dacă prea fac haz, au, pentru a plânge, tânguirile lui Irimia, patimile Mântuitorului sau pocăințele Magdalenei.

M-aștept să mi se spună că sunt veninos și rău de gură, fiindcă de multe ori spun cum sunt preoții, – dar iert bucuros dojana, căci îmi închipui că e pornită din anumite cuvinte. Călugării sunt, ce e drept, niște oameni de ispravă, care, în dragostea lor pentru Dumnezeu, fug de muncă și de osteneli, slujind în taină, doamnele. Dacă n-ar mai mirosi a ceasloave, ar fi mult mai plăcuți. Recunosc însă că nimic nu e statornic, și că toate se clatină într-o veșnică șovăială. Poate că și limba mea a avut aceeași soartă, – deși una din vecinele mele mi-a spus, odinioară, că e cea mai dulce din lume, – și asta, când? Când nu mai aveam mai nimic de scris.

Acesta mi-e răspunsul.

Acum, poate oricine să zică și să creadă ce-i place.

Tac, – mulțumind Celui care, prin ajutorul Lui, m-a sprijinit și m-a călăuzit până la țintă, și, rugându-L, frumoase doamne, să vă aibă în sfânta Lui pază.

Autorul

Privighetoarea

Nu cu mult timp în urmă trăia Litio Valbone, un gentilom foarte respectat. Spre bătrânețe, nevastă-sa, Giacomina, i-a dăruit o fetiță, care, cu cât creștea cu atât era mai drăguță și mai zglobie, așa c-a ajuns cea mai plăcută față din Romagna. Fiind singurul copil, o îngrijeau și o iubeau mult, așteptând un strălucit măritș.

Tot atunci și tot în același oraș, trăia un tânăr frumos și chipeș. Ricciardo Brettinote, care venea des pe la Litio, unde era foarte bine primit și unde adesea glumea cu fata. Glumele însă au încetat când domnișoara s-a mărit, spre a face loc dragostei, – căci tânărul o iubea nebunește și de-abia-și putea înăbuși patima. Cum însă domnișoarele se pricep în de-alde astea, tânăra Catarina a prins de veste ce vijelii stârnise și nu i-a trebuit mult ca să-l iubească și ea, – stăpânindu-se însă din răputeri.

Tânărul, mai sfios, nu îndrăznea să-și dezvăluie sentimentele, de teamă că-i va displacea sau că nu le va împărtăși. Ostenit însă de-atâta așteptare, s-a hotărât să i se destăinuie, și, mărturisindu-i dragostea, a aflat cu plăcere c-o tremura același dor.

Încurajat de-aşa norocos început, după ce şi-au spus tot, el i-a jurat că nu e nimic mai bun pe lume ca unirea celor ce se iubesc şi că un pic de bunătate din partea-i ar fi fost de ajuns, ca să soarbă împreună fericirea.

— Mi-e cu neputinţă, i-a răspuns fata; vezi ce păzită sunt! Găseşte însă un mijloc de-a ne vedea, fără să ne prindă, – şi-ţi făgăduiesc tot.

— Nu e alt chip, i-a zis el după ce s-a gândit, – decât să-i faci să te lase să te culci în odaia dinspre grădină, unde mă voi sui pe zid.

— Eu mă-ncumet să capăt voia, dar tu te-ncumeţi să vii? I-a făgăduit, s-au sărutat şi s-au despărţit.

A doua zi, Catarina s-a plâns mamă-si că n-a dormit toată noaptea, de cald.

— Ce cald, acum în mai!...

— Eu ard, frig, mă topesc, căci nu uita că tinerii au sângele mai viu ca părinţii.

— Aşa e, dar del!... vremea e, cum e. Poate-o fi mai răcoare la noapte, – şi-o să dormi mai bine.

— Să dea Dumnezeu! Dar, de obicei, cu cât intri în vară, cu atât te-năbuşi.

— Ei! Şi ce vrei să-ţi fac?

— Să mă laşi, cu voia tatei, să mă culc în odaia dinspre grădină. Acolo e şi răcoare, şi linişte. O să-mi cânte şi privighetoarea...

— Bine, o să vorbesc cu tatăl tău, – şi-om face ce-o zice.

Dar bătrânii sunt de obicei ursuzi. Cum a auzit, a sărit în sus:

— Da' ce!... Fără privighetoare, nu poate?... Să-i spui să se-astâmpere, că, de nu, îi dau greieri, nu privighetori!...

Fata, aflând răspunsul, n-a mai închis ochii, şi de cald, şi de ciudă, – şi-atât a suflat şi-a gemut, că n-a lăsat-o nici pe mamă-sa să doarmă. Aşa că mama sa, cum s-a sculat, s-a dus iar la bărbat.

— Puţin trebuie să-ţi iubeşti fata, de vreme ce nu ți-e milă de sănătatea ei. Ce-ţi pasă unde se culcă!... Toată noaptea s-a zvârcolit, din pricina căldurii, şi m-a chinuit şi pe mine. Şi-apoi, ce te miri că, la vârsta ei, îi plac privighetorile?... Aşa sunt copiii.

— Ei bine, aide, fie!... a strigat bătrânul, ca să scape. Să-şi mute patul şi să-i cânte, până s-o sătura!...

Atât i-a trebuit fetei, ca, pe de o parte, să se mute, iar pe de alta să-şi vestească iubitul, printr-un anume semn.

Seara, după ce s-a culcat, tată-său a închis-o de dinafară cu cheia, iar Ricciardo s-a suit, ajutat de-o scară, până pe muchia unui zid, de pe care a sărit pe un altul, şi de-acolo, pe fereastră, în odaia fetei, care l-a primit cu nespusă bucurie.

Dulce le-a fost noaptea şi de multe ori le-a cântat privighetoarea!... Dar nu de câte ori ar fi voit, căci fie căldura, fie osteneala, i-a dat pradă somnului, până târziu de tot, – aşa că zorile i-au găsit goi, îmbrăţişaţi, dormind.

Dimineaţa tata, aducându-şi aminte că fiica sa schimbă odaia, curios să vadă minunile privighetorii, s-a dus binişor, a deschis încet uşa, s-a apropiat tiptil, ca să n-o deştepte, a întredeschis perdelele şi i-a găsit... cum îi găsiseră zorile.

— Scoală, femeie! i-a strigat el nevestei, după ce-a dat fuga s-o cheme. Şi vino!... Vino să vezi!... Ştii ce pofă avea de privighetoare. Ei! Atât i-a plăcut, – c-a prins-o!...

— Cum se poate!...

— O să vezi! Haide, repede cu mine.

A sărit din pat, s-a îmbrăcat în grabă, a pornit după el, şi acolo... a dat de mult dorita pasăre. Înfuriată de batjocura unei asemenea trădări, era cât p-aci să-l trezească pe Ricciardo, ca să-l mustre, dar a oprit-o bărbatul.

— Potoleşte-te! i-a zis el. Ar fi o prostie să ne facem de râs. L-a ales ca amant?... O să-i fie soţ!... Mai ales că e bogat şi nobil. Dacă dar domnul vrea să iasă de-aici cum a venit,

trebuie s-o ia, – și-atunci, privighetoarea, în loc s-o pună în colivia altuia, – o s-o pună în colivia lui.

Înțelepte cuvinte, care au astâmpărat-o pe mamă, – așa că nu și-a mai trezit fata, obosită de atâtea cântece.

Peste câțva timp, Ricciardo, trezindu-se și văzând că e ziuă, a îngânat:

— Caterino!... Ce să fac?... Cum să plec?... E lumină.

— Îți spun eu, i-a răspuns tatăl, nevăzut, fiindcă trăsesese la loc perdelele.

— O!... Iartă-mă, domnule! Sunt un nemernic, un trădător... Merit oricel!... Dar gândește-te c-am păcătuit, fiindc-o iubesc.

— Prietenia ce-ți purtam, nu merită o asemenea răsplătă. Dar, pentru că rătăcirea te-a orbit, de tine depinde să-ți cruț viața și să speli rușinea, – adică, s-o recunoști numai-decât de soție.

În acest timp, fata uitase cântecul și se-ascunsese în plapumă, scaldând patul în lacrimi și rugându-se când de tatăl său să-l ierte, când de Ricciardo să primească. Nu s-a rugat însă mult, pentru că tânărul, – în uluiala surprinderii, în dorința de a fi iertat, în frica de moarte și mai ales în dragostea ce-i purta fetei, pe care ar fi vrut-o acum să fie a lui, – s-a hotărât numaidecât.

Atunci, bătrânul a luat un inel al nevestei și, după ce i-a cunutat așa cum erau, – au plecat amândoi, lăsându-i, pasă-mi-te, să se odihnească. Ei însă, cum s-au văzut singuri, – fiindcă până atunci nu le cântase destul privighetoarea, au mai pus-o de vreo două ori să cânte.

Nici vorbă că, mai târziu, i-a mai slăbit glasul, – fiindcă așa sunt păsările, îl pierd cântând; – dar, oricum, peste câteva zile s-au cunutat în regulă, – și se zice că până la bătrânețe le-au plăcut privighetoriale.

Arhanghelul

Era odată un oarecare Bertho dela Massa, un stricat, o secătură, așa de viclean și de rău, că nimeni nu-l credea, și chiar de-ar fi vrut să facă vreun bine, lumea tot l-ar fi bănuț. Fiindcă prea era deocheat, s-a gândit să schimbe orașul, să se mute-n Veneția, cuibul tâlharilor și-al desfrânaților – iar ca să-și sature perversele apucături, și-a schimbat numele. Apoi, după ce și-a luat cu totul altă-nfățișare, trâmbițând cinstea și cucernicia, – s-a călugărit, sub numele de monahul Alberto Imola, nu doar fiindcă se pocăise, ci ca să aibă un adăpost, în care să-și poată desfăta poftetele sub mantia religiei. Câți n-au făcut ca el!...

Ca să-și atingă scopul, a-nceput prin a lăuda credincioșii, îndemnându-i la post și la rugăciune, și ridicând în slăvi bucuriile pocăinței. Postea întotdeauna, nu bea vin decât pe furiș, atingea cu smerenie odăjdiiile, și, când era liber, studia. Astfel, și-a câștigat numaidecât respectul bisericii, care, socotindu-l și credincios și-nvățat, l-a făcut preot. Fiind deștept și ambițios, predicile lui erau foarte prețuite, și-așa de bine se prefăcea, încât nimeni n-ar fi bănuț că toate sfaturile sunt fățarnice, – și că lacrimile, care-i picurau uneori din ochi, ca să-nduioșeze ascultătorii, – mințeau. Numai de el se vorbea,

în spinare și a dus-o în odaie, – iar după ce i-a dat să mănânce, a închiriat o caleașcă și le-a dus noaptea la Florența.

Acolo, văduva, care-avea o tolă plină cu minciuni, a născocit un basm, cu care și-a convins frații și rudele că tot ce pățiseră ele erau vrăjitorii drăcești, – iar doctorii, cu mari trude, i-au vindecat și ei arsurile, și slujnicei piciorul.

Și iată ce-a pățimit o femeie, fiindcă-a vrut să se joace cu un bărbat, uitând că fiecare își găsește nașul.

Cuprins

Către cititoare/ 7

PRIVIGHETOAREA/ 11

ARHANGHELUL/ 15

GELOSUL/ 21

VĂDUVA/ 25

ÎNȘELAT, SCĂRMĂNAT... ȘI-NCÂNTAT/ 29

CONCIUL STAREȚEI/ 34

GRĂDINARUL/ 37

PĂCĂLEALA/ 43

QUIQUIBIO/ 47

PERONELLA/ 49

BĂRBATUL ÎNSĂRCINAT/ 52

DINTE PENTRU DINTE/ 56

O GREA DEMNITATE/ 59

DOI/ 63

DRACU-N IAD/ 66

RÂNDAȘUL REGELUI/ 70

RĂZBUNAREA/ 74

LA JUDECATĂ/ 79

DRUMU-N RAI/ 81

LEAGĂNUL/ 85

LOGODNICA/ 90

SĂLBATICUL/ 103

CALENDARUL BĂTRÂNILOR/ 106

LADA/ 112

PEDEAPSA/ 119